

NEIL GAIMAN

DE OCEAAN AAN HET
EINDE VAN HET PAD

*Voor Amanda,
die het wilde weten*

Eerste druk, augustus 2013

Tweede druk, augustus 2013

ISBN 978-90-225-6868-2

ISBN 978-94-6023-797-3 (e-boek)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *The Ocean at the End of the Lane*

Vertaling: Ton Heuvelmans

Omslagontwerp: DPS design & prepress services, Amsterdam

Omslagbeeld: Hengki Koentjoro

Zetwerk: Text & Image, Gieten

© 2013 Neil Gaiman

© 2013 voor de Nederlandse taal: Meulenhoff Boekerij bv,
Amsterdam

Deze uitgave is mede tot stand gekomen door Sebes & van
Gelderens Literair Agentschap

In hoofdstuk XII zijn citaten opgenomen uit *De avonturen van
Alice in Wonderland* van Lewis Carroll, in de vertaling van
Nicolaas Matsier, Athenaeum, Polak & Van Genneep, 2012.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door
middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

‘Mijn eigen kinderjaren staan me nog heel scherp voor de geest... Ik wist afschuwelijke dingen. Maar ik wist ook dat ik niet aan volwassenen moest laten weten wat ik wist. Die zouden er alleen maar van schrikken.’

Maurice Sendak,
in gesprek met Art Spiegelman,
The New Yorker, 27 september 1993

Voorwoord

Ik schrijf in mijn eigen taal. Dat is Engels. Ik ben er erg dol op. Het is een goede, soepele taal, waarin ik kan uitdrukken wat ik te zeggen heb. Ik ken een paar woordjes in andere talen, maar ik zou er geen verhalen in kunnen schrijven.

Laat me je wat vertellen over dit boek voordat je het gaat lezen.

Van alle boeken die ik heb geschreven is dit voor mij het meest persoonlijke, het meest bijzondere. De verteller heeft een jeugd gehad die niet dezelfde was als de mijne, maar hij woonde wel in hetzelfde huis aan dezelfde landweg, en het uitzicht vanuit zijn binnenste lijkt heel erg op dat vanuit mijn binnenste. Hij las dezelfde stripverhalen als ik (*SMASH!* was een stripblad waarin grappige verhalen en avontuurlijke verhalen stonden, en soms ook herdrukken van wat ik nu herken als een Amerikaanse krantenstrip van *BATMAN*), hij keek naar dezelfde tv-programma's en las hetzelfde soort boeken, hoewel de boeken waaruit ik hier citeer lijken op,

maar niet dezelfde zijn als, de boeken die ik feitelijk las. Ik stortte me op de plank met meisjesboeken van mijn moeder en ik las verhalen over slimme, dappere meisjes die dingen oplosten. Hij verbaasde zich over dezelfde dingen als ik en keek op dezelfde manier naar volwassenen als ik.

Dit boek is in recensies getypeerd als sciencefiction, als fantasy, als magisch realisme, als onderzoek van herinneringen en als een boek over jeugdige verzinsels ten gevolge van stress, en hoewel ik vind dat er voor al die zienswijzen wel wat te zeggen valt, vind ik het het belangrijkste om in gedachten te houden dat je kijk op de dingen altijd afhangt van de plek waar je staat. Zelf vind ik dit een realistische roman, en het is mijn overtuiging dat de wereld waarin we als kind leefden een wereld is die literaire genres overstijgt, een wereld die simpelweg bestond en waarin we ons best deden om ons staande te houden.

Ik hoop dat u ervan zult genieten. Het is geen dik boek, maar ik hoop dat het, net als wij allemaal, groter is vanbinnen.

Ik weet tegenwoordig niet meer waar thuis is. Ik woon meer in Amerika dan ergens anders. Maar ik heb een schoonzus die in Utrecht woont en werkt, en dus heb ik een goede reden om zo vaak als ik kan met mijn gezin naar Nederland te komen. Ik ben blij dat mijn boeken hier ook verschijnen.

Je hoeft geen Engelse jeugd te hebben gehad om dit boek te kunnen lezen. En nu het vertaald is, kun je het ook lezen. Je kunt de keuken van de Hempstocks bezoeken. Je kunt genieten van hun maaltijden. Je kunt kijken door ogen die nooit exact de mijne zijn geweest, naar de Oceaan.

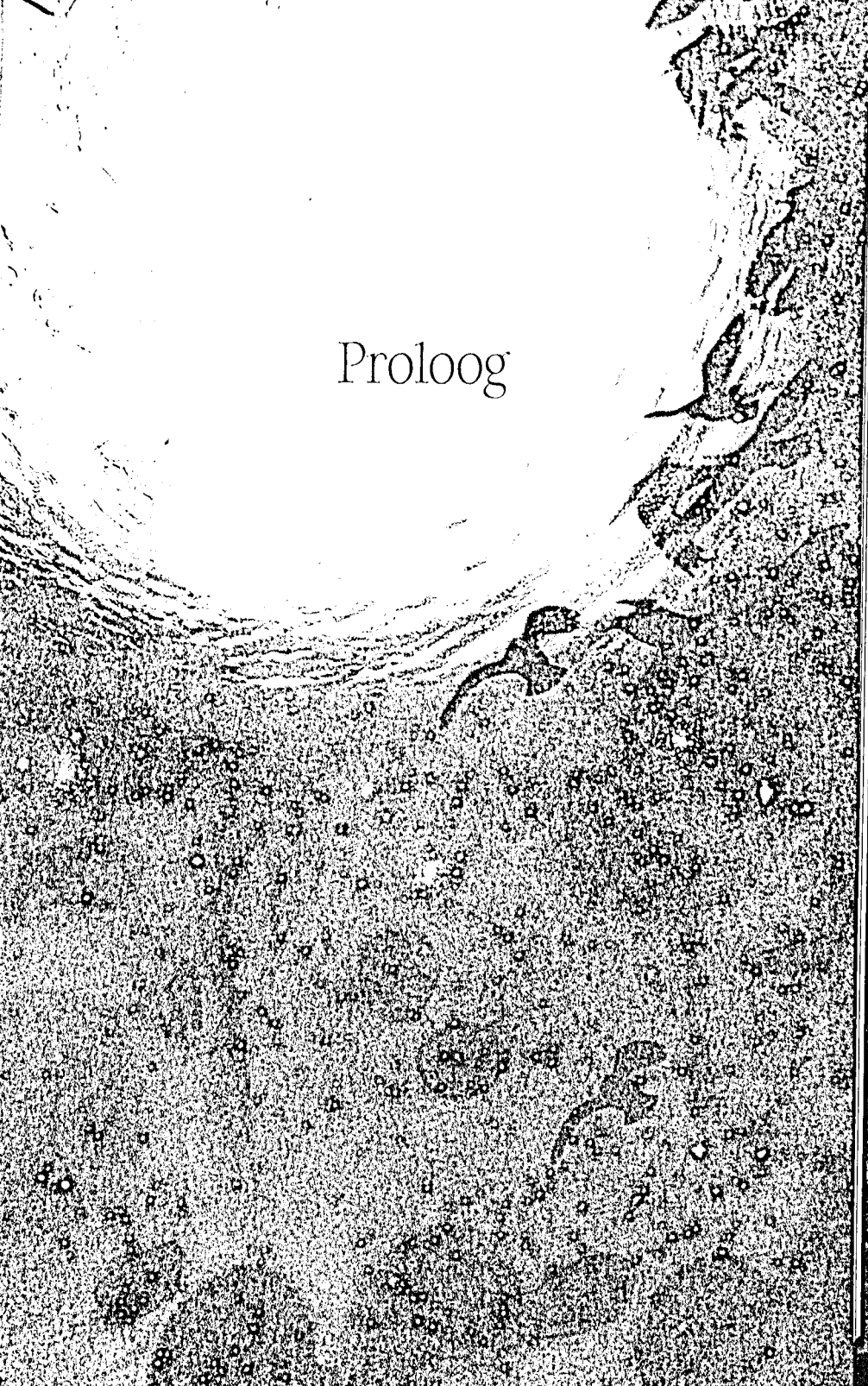
Neil Gaiman

Het was maar een eendenvijver, achter de boerderij.
Hij was niet eens groot.
Lettie Hempstock zei dat het een oceaan was,
maar dat was flauwekul, dat wist ik. Ze zei dat ze hierheen
waren gekomen over de oceaan vanuit het oude land.

Letties moeder zei dat Lettie het zich niet goed meer
herinnerde, het was heel lang geleden, en bovendien was
het oude land gezonken.

De oude mevrouw Hempstock, Letties oma, zei dat ze
zich allebei vergisten, en dat het land dat gezonken was niet
het échte oude land was. Ze zei dat ze zich het echte oude
land nog heel goed herinnerde.

Ze zei dat het echte oude land verdwenen was.

Proloog

Ik droeg een zwart pak en een wit overhemd, een zwarte das en glanzend gepoetste zwarte schoenen: kleren waar ik me normaal gesproken ongemakkelijk in zou hebben gevoeld, alsof het een gestolen uniform was, of alsof ik maar speelde dat ik volwassen was. Vandaag gaven ze me een zekere troost. Ik droeg de juiste kleren voor een zware dag.

Ik had die ochtend mijn plicht gedaan, de woorden gesproken die ik had willen spreken en ik had gemeend wat ik zei. Nadat de dienst ten einde was, stapte ik in mijn auto en besloot in het wilde weg wat te gaan rijden omdat ik nog ongeveer een uur had voordat ik nog meer mensen zou ontmoeten die ik in jaren niet had gezien, nog meer handen moest schudden en te veel thee zou drinken uit de beste porseleinen kopjes. Ik reed door het glooiende Sussex over landwegen die ik me maar vaag herinnerde, totdat ik in de buurt van het stadscentrum kwam, waar ik een willekeurige straat in reed en daarna nog een, vervolgens links afsloeg en daarna rechts. Toen pas besepte ik waar ik heen ging, waar ik al die tijd heen gereden was, en ik trok een grimas om mijn eigen dwaasheid.

Ik reed naar een huis dat al tientallen jaren niet meer bestond.

Ik overwoog om te keren, terwijl ik door een brede straat reed die ooit een grindpad langs een gerstakker was geweest. Ik wilde omdraaien en het verleden met rust laten. Maar ik was nieuwsgierig.

Het oude huis waarin ik zeven jaar had gewoond, van mijn vijfde tot mijn twaalfde, dat huis was gesloopt en voorgoed verdwenen. Het nieuwe huis, dat mijn ouders achter in de tuin hadden gebouwd, tussen de azaleastruiken en de groene cirkel in het gras die wij de elfenkring noemden, was dertig jaar eerder verkocht.

Toen ik het huis zag, minderde ik vaart. Voor mij zou het altijd het nieuwe huis blijven. Ik stopte op de oprit en zag dat er was aangebouwd aan het bouwwerk van halverwege de jaren zeventig. Ik was vergeten dat de bakstenen chocoladebruin waren. De nieuwe bewoners hadden het balkonnetje van mijn moeder verbouwd tot een serre van twee verdiepingen. Ik staarde naar het huis en herinnerde me minder van mijn tienerjaren dan ik had gedacht: geen goede tijden, geen slechte tijden. Ik had hier een poosje als puber gewoond. Het leek geen onderdeel meer uit te maken van wie ik nu was.

Ik reed achteruit de oprit af.

Ik beseftte dat het tijd was om naar het drukke, vrolijke huis van mijn zus te rijden dat speciaal voor vandaag helemaal opgeruimd en netjes was. Ik zou praten met mensen wier bestaan ik jaren geleden was vergeten, en ze zouden

informereren naar mijn huwelijk (tien jaar geleden misgelopen, een relatie die langzaam maar zeker was gaan rafelen totdat ze, zoals dat gaat, uiteindelijk uit elkaar viel) en of ik al iemand anders had (nee, ik wist niet eens of ik dat al wel aankon), en vragen naar mijn kinderen (allemaal volwassen, de deur uit, eigen leven, ze hadden er vandaag graag bij willen zijn), naar mijn werk (prima, bedankt, zou ik zeggen, omdat ik nooit iets kon vertellen over wat ik deed. Als ik er wel over kon vertellen, dan zou ik het niet hoeven. Ik maak kunst, soms maak ik echte kunst, en soms vult wat ik maak de leemtes in mijn leven op. Sommige leemtes. Niet allemaal). We zouden praten over de overledene, de doden herdenken.

Het landweggetje uit mijn kindertijd was een zwarte asfaltweg geworden die diende als buffer tussen twee zich uitbreidende woonwijken. Ik liet de stad achter me en reed verder in de tegenovergestelde richting dan ik moest reizen, en dat voelde goed.

De gladde, zwarte weg werd smaller en winderiger, en veranderde in het smalle pad dat ik me herinnerde van mijn jeugd, met aangestampde aarde en scherpe kiezels.

Kort daarna reed ik stapvoets over een hobbelig weggetje met aan weerszijden bramen en wilde rozen op de plekken waar geen rij hazelaars of wilde haag stond. Het voelde alsof ik terugreed in de tijd. Dat weggetje was precies zoals ik het me herinnerde en het was het enige.

Ik reed langs Caraway Farm. Ik herinnerde me dat ik net zestien was en zoende met de blonde, blozende Callie An-

ders die daar woonde, die kort daarop met haar familie zou verhuizen naar de Shetlands en die ik nooit meer zou zien of zoenen. Daarna ruim een kilometer lang alleen maar landerijen aan weerszijden van de weg: een en al weilanden. Langzaam veranderde het weggetje in een pad. Even verderop liep het ten einde.

Ik herinnerde me het gebouw voordat ik de bocht omging en het voor me zag, in al zijn vervallen, bakstenen glorie: de boerderij van Hempstock.

Ik was verrast, hoewel het pad daar altijd al ophield. Ik had niet verder gekund. Ik parkeerde de auto aan de rand van het erf. Ik had geen vooropgezet plan. Ik vroeg me af of er na al die jaren nog iemand woonde, of, om preciezer te zijn, of er nog iemand van de familie Hempstock woonde. Dat leek me uitzonderlijk, maar ik herinnerde me dat het uitzonderlijke mensen waren.

Toen ik uitstapte kwam de stank van koeienmest me tegemoet, en ik stak behoedzaam het kleine erf over naar de voordeur. Ik zocht tevergeefs naar een bel en klopte aan. De deur zat niet op slot en zwaaide open toen ik erop klopte.

Ik was hier eerder geweest, nietwaar, lang geleden. Ik wist het zeker. Herinneringen uit je kindertijd raken soms bedolven onder dingen die later zijn gebeurd, zoals kinderspeelgoed terecht komt onder in een overvolle kast, maar nooit echt verloren raakt. Ik bleef staan in de gang en riep: 'Hallo! Is daar iemand?'

Ik hoorde niets. Ik rook versgebakken brood, boenwas en

oud hout. Mijn ogen wenden langzaam aan het duister: ik tuurde om me heen en wilde net omkeren en weggaan toen er een oudere dame de gang in kwam met een witte stofdoek. Ze had lang, grijs haar.

Ik zei: 'Mevrouw Hempstock?'

Ze hield haar hoofd schuin en keek me aan. 'Ja, ik kén jou, jongeman,' zei ze.

Ik ben geen jongeman meer.

'Ik ken jou, maar op mijn leeftijd haal je dingen door elkaar. Wie ben je precies?'

'Ik denk dat ik ongeveer zeven of acht moet zijn geweest, de laatste keer dat ik hier was.'

Ze glimlachte. 'Was jij het vriendje van Lettie? Van het begin van het pad?'

'U gaf me melk. Warme melk, zo van de koe.' Toen realiseerde ik me hoeveel jaren er verstreken waren, en ik zei: 'Nee, dat was u niet, dat moet uw moeder zijn geweest die me melk gaf. Sorry.' Naarmate we ouder worden gaan we op onze ouders lijken; als je lang genoeg leeft, zie je dat gezichten zich in de loop van de tijd herhalen. Ik herinner me mevrouw Hempstock, Letties moeder, als een struise vrouw. Deze vrouw was broodmager, net als de vrouw die ik me herinner als de oude mevrouw Hempstock.

Soms, als ik in de spiegel kijk, zie ik het gezicht van mijn vader, niet van mezelf, en dan denk ik weer aan hoe hij naar zichzelf glimlachte in de spiegel voordat hij uitging. 'Ziet er goed uit,' zei hij dan goedkeurend tegen zijn spiegelbeeld. 'Ziet er goed uit.'

‘Kom je voor Lettie?’ vroeg mevrouw Hempstock.

‘Is ze hier?’ Die gedachte verbaasde me. Ze was ergens heen gegaan, toch? Naar Amerika?

De oude vrouw schudde haar hoofd. ‘Ik wilde net water opzetten. Heb je zin in een kop thee?’

Ik aarzelde en zei toen dat ik het leuk zou vinden, als ze er geen bezwaar tegen had, als ze me de eendenvijver zou willen wijzen.

‘De eendenvijver?’

Ik wist dat Lettie er een grappige naam voor had bedacht. Dat herinnerde ik me. ‘Ze noemde het de zee, of zoiets.’

De oude vrouw legde de stofdoek op het dressoir. ‘Zee-water kun je niet drinken, toch? Te zout. Alsof je bloed drinkt. Ken je de weg nog? Langs de zijkant van het huis. Gewoon het pad volgen.’

Als je het me een uur eerder had gevraagd, dan had ik nee gezegd, dat ik de weg niet meer wist. Ik zou zelfs niet op de naam Lettie Hempstock zijn gekomen. Maar terwijl ik daar in die gang stond, kwam het allemaal terug. Herinneringen stonden vlak om de hoek op je te wachten. Als je me had verteld dat ik weer zeven jaar was, dan zou ik je misschien heel even hebben geloofd.

‘Dank u wel.’

Ik liep het erf op, ging langs de kippenren, de oude schuur en de rand van de akker. Ik herinnerde me waar ik was en wat er na zou komen, en genoot van die wetenschap. Langs het weiland stonden hazelaars. Ik plukte een handvol groene noten en stopte ze in mijn zak.

Nu komt de vijver, dacht ik. Ik hoef alleen maar langs deze schuur en dan zie ik hem.

Ik zag hem en was vreemd genoeg trots op mezelf, alsof die ene herinnering een hoeveelheid spinrag had weggeveegd.

De vijver was kleiner dan ik me herinnerde. Aan de overkant stond een houten schuurtje, en langs het pad een oude, zware bank van hout en metaal. De houten latten waren een paar jaar eerder groen geverfd. Ik ging op de bank zitten en staarde naar de weerspiegeling van de lucht in het water, naar het eendenkroos aan de randen en zes of zeven plompenbladeren. Zo nu en dan gooide ik een hazelnoot midden in de vijver, de vijver die door Lettie Hempstock hoe ook weer werd genoemd?

‘De zee’, toch?

Ze moest ouder zijn dan ik, Lettie Hempstock. Ze was maar een paar jaar ouder dan ik, ook al zei ze rare dingen. Ze was elf. Ik was... hoe oud was ik? Het was na dat mislukte verjaardagsfeestje. Dat wist ik nog. Dus ik moest zeven zijn geweest.

Ik vroeg me af of we ooit in het water waren gevallen. Had ik haar in de eendenvijver geduwd, dat vreemde meisje dat woonde in de boerderij helemaal aan het einde van het pad? Ik herinner me dat ze in het water lag. Misschien had ze mij er ook wel in geduwd.

Waar was ze naartoe gegaan? Amerika? Nee, Australië. Dat was het. Ergens heel ver weg.

En het was niet de zee. Het was de oceaan.